

ISSN 1815- 9486

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕМІ

НАУЧНЫЙ МИР
КАЗАХСТАНА

SCIENTIFIC WORLD
OF KAZAKHSTAN

ТҮЛҒА ♦ ЛИЧНОСТЬ

ӨМІРЛІ ӨНЕГЕ

- Өз-ағаң!..

Мен ол кісіні осылай атағанды жөн көретінмін. «Өз ағам» деу тым өзімшілдік сияқты сезілетін.

Ия, ол кім де болса «Өз-ағаң!» деп өнеге тұтқыза айтуға әбден лайық азамат еді.

Рас, сырт карағанда — күз басындағы күлжадай айбынды көрінетін. Қаралай айбынтып тұратын. Қас-қабағында, өңінде кісі қаймықтырар сүс болатын. Бәлкім, ол мұғалім болғандықтан, үлкен қызметке мектептен келгендігінен шығар. Сырт көзге сыр шаша қоймайтын сырбаз еді. Мейірімін де тым тереңге бүгіп ұстайтын. Содан да ма екен, мұғалімдердің жолын кеспей өскен біздер алғашқы кезде алдына барғанымызда

бөркімізді қолымызға алғымыз келіп, иба етіп тұратынбыз. Шиыршық атып жататын тып-тығыз жатаған бұйра шаштардың арасындағы шашылып жатқан майса шуақты, шүйліге қарайтын тікенек кірпік өткір көздің бір қиығындағы жұмсақ нұрды, мүсіншінің қолынан шыққандай анық бедерімен айқын көзге ұрып тұратын түріңкі еріннің бір миығындағы жұмбақ күлкіні біраздан соң барып аңғаратынсың. Тіл қатыстың-ақ — арқан кеңіп сала беретін.

Несін айтасыз, жапан түзге жеке біткен көк сенгірдей дара тұлға еді. Өтіп бара жатқан ғасырда қазаққа талай-талай мүйізі карағайдай ұл сыйлаған жомарт құдайдың бір бердім деп берген перен перзенті еді.

Расында да, талай рет топалаңға ұшыратып, талай рет қу толағай бастандырып баққан озбыр ғасыр әуелі әр он жыл сайын түп-тамырымызды түгел қопарып, түк қалдырмай түгел отап кету үшін кетпенін әбден сайлап, шалғысын әбден қайрап келмеп пе еді? Он алтыншы... Отызыншы... Қыркыншы жылдар... Тіпті бел ортасынан ауған соң да тажал тарих біз дегенде талай рет тісін шақырлатпап па еді... Елуінші, алпысыншы, тіпті кешегі сексенінші жылдар баяғы қасапшы мінезін ұмытпағанын сездіріп, теңселіп тұрған миуамыз бен тербеліп тұрған масағымызды қырыққысы келіп талай рет ұстара жылтылдатпап па еді?!

Қанша дегенмен, құдай қарасып бақты ғой... Қанша рет өртеңге ұшырағанымызбен, артынан бәрі бір алшындап қаулап өніп-өстік қой... Әлгі топалаңдар «жок», «жок» деуге аузымызды үйретіп тастаған. Әйтпесе, құдай көпсінбесін, тап ауызды қу шөппен сүртердей халде емеспіз ғой.

Жиырмасыншы ғасырда әлемдік сахнаға қазақ өнері аз шықты ма? Оның қай саласының да дүниеге мәшһүр тұлғасы жок па?!

Қазақ ғылымының талай саласында әлемдік бәсекеге төтеп бере алар талай саңлақ жетілмеді ме?!

Қазақ спорты бұл ғасырға дейін әлемдік сайыста түйдек-түйдегімен додаға түсіп, түйдек-түйдегімен жүлде алып көріп пе еді?!

Қазақ кітабының бәрі-бәрі ауыл айналып, үй күшік боп қалып па?!

Қазақ саясаты қазіргідей екі талай кезеңде күн сайын жауырынымен топырақ қауып жатыр ма?

Әлде, бұның бәрі өрге басқаныңнан гөрі өмірем қапқанына пейіл екенін талай рет ашық көрсеткен озбырлық жүйенің жомарттығы ма?

Жоқ, жиырмасыншы ғасырда қытмыр дүниенің пейілі кеніп, бәрі оңайлап кетті ме? Бәлкім, бұл жиырма ғасырда қара тасты жарып шыққандай қайсар қазақ рухының қай кездегіден де тереңірек суарылып, кемелірек шыңдалып, кеңірек танылғандығының арқасы шығар. Біздің топырағымыздағы сонау Қорқыт, Фараби, Яссауи заманынан рухани ұстаздық дәстүрінің үзілмей келе жатқандығының арқасы шығар.

Расында да, тіпті ең бір түнек кезеңдердің өзінде де ұстаздық шырағданы өшпепті ғой...

Тығырыққа тірелген халыққа рухани шыңдалудан басқа жол жоқ екенін ұқтыруға тырысқан Ыбырай, Шоқан, Абайлар болмаса ғасыр басындағы өз бетімен омбылап сүрлеу салуға тырысқан Алаш сардарлары шығар ма?!.

Олардың өнегесі өздерімен бірге өлсе, көз көрмеске әкеткен көр топырақтары жасырылмай жатып, қазақ баласын Ғани Мұратбаев сынды мектепке, Ахмет Жұбанов пен Ілияс Омаров сынды сахнаға, Қаныш Сәтпаев сынды ғылымға жетелеп шығарып, тәй басқызып жүрген тәлімгерлер туар ма еді?!

Мен Өзбекәлі Жәнібековтің тарихтағы орнын сол санаттан іздеймін. Маған біздің дәл күні бүгінгі ғылымдағы, мәдениеттегі, спорттағы, саясаттағы, басқару ісіндегі қай қайраткерлеріміздің де тұсауын сол қиғандай боп көрінеді де тұрады.

Алпысыншы жылдардағы рухани жандану жастардан басталды дейтін болсақ, сол кездегі жастар ұйымын Өзбекәлі Жәнібеков басқарды. Жаңа есімдердің көрінуі жастар сыйлығын алудан басталатын. Музыкадағы Еркеғали, Ғазиза, Шәмшілер, әдебиеттегі Әнуар, Олжас, Қадыр, Жүмекен, Тұманбай, Мұхтар, Оралхан, Сайындар, спорттағы Әбдісәлан, Әбілсейіт, Темірлер қоғамдық сахнаға тап осылай аттаған-ды. Ол дәстүр кейін жемісті жалғасып күні бүгінге дейін елең еткізерлік елеулі дарындардың бәріне ортақ тағдырға айналды. Хрущевтің «жылымық кезеңі» бітерде, әдебиет пен өнердің қайтадан үсікке іліге бастаған жас өскіндерін жастар ұйымы қанатына алды. Тап сол жылдары жастар газетінің әдебиет пен өнер бөлімінде істегендіктен оның қыр-сырын көре қалдық. Өзбекәлі Жәнібеков, Михаил Есенәлиев, Кәрік Ахметов, Санжар Жандосов, Камал Смайылов, Әбдісәттар Бөлдекбаев, Шерхан Мұртаза сынды жастар жетекшілері панасына алмағанда масақты оғанды қойып, балаусаның өзін қырқып тастауға құлықты пиғылдар ол жылдары да ап-айқын көрінген-ді.

Қазақстан экономикасының жаңа салаларында да ұлттық жасақ қалыптастыру сол жылдардағы жастар ұйымынан басталды. Әсіресе, индустриялық еңбекпен ауыздануымызға да сол жылдардағы жастар жетекшілерінің бастамашылдығының атқарған қызметі айрықша.

Ұлттық мемлекеттігіміздің қайтадан қалпына келтіріліп, тәуелсіз даму жолына түсуіне де Өз-ағанның сіңірген еңбегі ерекше.

бүгін мемлекеттік билігіміздің ең шырқау биігінен бастап барлық деңгейінде де сол жылдардағы жастық ізденістер мектебінің түлектері отыр.

Оны былай қойғанда, қайта құру жылдарындағы дүмпулі, ең талма кезеңде Өзағандай көреген саясатшы әлеуметтік құштарлықтар арнасын ақ таңдақтарды толтыру, тарихи зердені қалпына келтіру, мәдени мұраларды қорғау, тіл мәртебесін көтеру, отаншылдық тәрбиені жолға қою, жас ұрпақты заманға лайық кәсіптерге баулу сынды өрелі істерге уақтылы бұра білді. Бұның қай-қайсысы да бүгінгі таңда егемендігіміз бен тәуелсіздігімізді нығайтудың ең басты бағыттарына айналып отыр.

Ол өзі көре қалған, ести қалған азамат ағалары жайында әрдайым тебірене әңгімелеп отыратын.

Бәлкім, сондай құймақұлақ әрі жұқа жүрек шәкірт бола білгендігінен де соншама өнегесі мол кісілікті ұстаз бола алған шығар. Өзі де, міне, енді сол жұрт тамсанатын ұлағатты ұстазға айналды.

Қазақ даласының оның қолы тимеген киелі тасы жоқ. Талайлардың маңдайында оның аялы алақанының табы жатыр.

Елі мен жері туралы жүрекжарды сырлары мен ойларының көпшілігі көкірегінде кетті. Бір парасы ғана қағазға түсіп, кітап боп қаланып қалды.

Ортамызда жүрмесе де, мерейі үстем, өнегесі өмірлі бола бергей.

Әбін КЕКІЛБАЙҰЛЫ.